

Udenrigsministeriet
Justitsministeriet

Statsretlige rammer for Kongeriget Danmarks deltagelse på ministermøder i Arktisk Råd

Problem

På møder i Det Udenrigspolitiske Nævn den 11. og 15. juni 2021 blev Nævnet orienteret om, at Grønland og Færøerne fremover vil indtage en mere synlig rolle på ministermøderne i Arktisk Råd. For det første vil talerækken ændres, således at Grønland taler først efterfulgt af Færøerne og Danmark. Derudover vil Grønland fremover underskrive ministererklæringen på Kongeriget Danmarks vegne.

Arktisk Råd

Arktisk Råd er et mellemfolkeligt forum for drøftelse af arktiske anliggender, som Kongeriget Danmark er medlem af. I Arktisk Råd drøftes bl.a. emner om de arktiske befolkningers levevilkår, miljøbeskyttelse, klima, maritimt samarbejde og bæredygtig økonomisk udvikling. Hovedparten af drøftelserne på ministermøderne i Arktisk Råd vedrører således sagsområder, der er overtaget – eller kan overtages – af Grønland og Færøerne.

Medlemmerne af Arktisk Råd er de otte arktiske stater; Canada, Kongeriget Danmark, Finland, Island, Norge, Rusland, Sverige, USA samt seks organisationer, der repræsenterer de oprindelige folk i Arktis.

Der afholdes ministermøder i Arktisk Råd hvert andet år. Møderne varer typisk et par timer og består af tre formelle elementer 1) et plenarmøde, hvor de otte arktiske stater og de seks organisationer, der repræsenterer de arktiske oprindelige folk (de såkaldte permanente medlemmer) hver taler kort om rådets virke de forgangne to år, 2) en underskriftsceremoni, hvor en repræsentant fra hver af de otte arktiske stater underskriver en fælles ministererklæring, som er grundlaget for arbejdet de kommende to år, og 3) et ”familiefoto”.

Kongeriget Danmarks deltagelse i ministermøder i Arktisk Råd

Kongeriget Danmarks delegation til ministermøder i Arktisk Råd har traditionelt bestået af repræsentanter fra både Danmark, Grønland og Færøerne.

Praksis for, hvem der har undertegnet ministererklæringerne, har varieret siden Arktisk Råds oprettelse i 1996. På det stiftende møde i 1996 skrev Grønlands landsstyre (ved landsstyreformand Lars Emil Johansen) på Kongerigets vegne under på den stiftende Ottawa-deklaration.

På de efterfølgende ministermøder har Danmarks udenrigsminister sædvanligvis underskrevet ministererklæringen (i 1998, 2009, 2011, 2013, 2015, 2017 og 2019). I et enkelt tilfælde har miljøministeren underskrevet (i 2006). Grønlands landsstyreformand og vicedlandsstyreformand har underskrevet ministererklæringen på vegne af Kongeriget på ministermøderne i henholdsvis 2000 og 2004. På ministermødet i 2002 var Kongeriget alene repræsenteret på embedsmandsniveau ved den danske Senior Arctic Official.

I forhold til talerækkefølgen har Kongerigets delegation de senere år delt taletiden mellem de tre rigsdelen. Danmark har talt først, efterfulgt af Grønland og Færøerne.

De statsretlige rammer

Kongeriget Danmark er medlem af Arktisk Råd.

Efter grundlovens §§ 1 og 19 er riget såvel statsretligt som folkeretligt ét subjekt, og rigsdelen kan ikke på egne vegne handle i mellemfolkelige anliggender. Det indebærer bl.a., at Danmark, Færøerne og Grønland ikke kan optræde som særskilte parter i relation til en folkeretlig aftale eller andre mellemfolkelige anliggender.

Det tilkommer regeringen at sammensætte Kongeriget Danmarks delegation til internationale organisationer, som Danmark er medlem af. Der er ikke statsretlige hindringer for, at grønlandske og færøske repræsentanter kan indgå i Kongerigets delegation til Arktisk Råds møder og i den forbindelse afgive indlæg i rådet og undertegne ministererklæringerne på vegne af Kongeriget Danmark.

Det bemærkes i øvrigt, at det på lignende vis inden for grundlovens rammer er muligt at bemyndige Færøerne og Grønland til at handle på rigets vegne i visse situationer. Der kan i den forbindelse bl.a. henvises til, at der er udformet fuldmagtsordninger, hvorefter rigsdelen er bemyndiget til med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer at forhandle og indgå folkeretlige aftaler, der alene vedrører den pågældende rigsdel, og som fuldt ud angår overtagne sagsområder, jf. for Færøernes vedkommende lov nr. 579 af 24. juni 2005 om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler (fuldmagtsloven) og for Grønlands vedkommende kapitel 4 i lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre (selvstyrelsen).

Det forhold, at Færøerne og Grønland fremover vil indtage en mere fremtrædende rolle ved ministermøderne, udgør en intern praksisændring i relation til Kongerigets delegation, der ikke ændrer på kompetencefordelingen i rigsfællesskabet.

Den praksisændring, der er skitseret indledningsvis, rejser således ikke statsretlige spørgsmål.